

نقد روش پژوهی کتاب قرآن مورخان

ناقد: عباسعلی براتی یزدی

داور: سید مصطفی حسینی رودباری

دبیر علمی: محمد رضا پی‌سپار

دکتربراتی نخست شاخصه های اصول نقد منصفانه را بیان نموده و اظهار داشتند که هیچیک از این موازین و شاخصه ها در کتاب قرآن مورخان رعایت نشده است. شاخصه های مد نظر ایشان عبارتند از:

نظام‌مندی، داشتن الگو و مدل تعریف شده، قابلیت گفتگوی علمی، توجه به دغدغه‌های اجتماعی عصر، استدلال محوری، پرهیز از کلی‌گویی، لزوم بیان ضعف و قوت موضوع، نوآوری، پرهیز از اتهام‌زنی و استفاده از ادبیات تحقیقی.

اول؛ نظام‌مندی؛ لازمه هر نقدی نظام‌مندی آن است در حالی که در این کتاب هیچ نوع نظام‌مندی خاصی وجود ندارد. چون کتاب مذکور مشتمل بر مقالات پراکنده آن هم توسط کسانی است که تخصصی در قرآن کریم ندارند.

به عنوان مثال، جمعیت بین المللی قرآن پژوهی در آمریکا با نام iqsa با ریاست گابریل که الهیات کاتولیک خوانده است، تفسیر قرآن با بررسی عقلی نوشته است. این صحیح و مقبول نیست؛ زیرا تخصص باید مطابق با کار باشد. آنها می‌توانند بگویند قرآن را از نظر الهیات کاتولیک تفسیر و بررسی می‌کنیم، نه از لحاظ عقلی.

حال از ناقدین قرآن در کتاب قرآن مورخان اولین پرسش این است که طبق چه سیستمی می‌خواهید قرآن را نقد کنید؟ زیرا این کتاب نظامی ندارد؛ بلکه به صورت ناهماهنگ مقالات مختلفی را جمع‌آوری کرده‌اند. در این کتاب هیچ یک از نویسندگان در رشته تخصصی خود قلم فرسایی نکرده‌اند.

دوم؛ داشتن الگو و مدل تعریف شده؛ شاخصه دیگر نقد صحیح، داشتن الگو و مدل تعریف شده است. در این زمینه نیز کتاب قرآن مورخان که با نگاه تاریخی انتقادی تدوین گردیده فاقد الگو و مدل تعریف شده می باشد.

سوم؛ قابلیت گفتگوی علمی؛ یکی از شاخصه مهم در نقد علمی، قابلیت گفتگوی علمی با مولفان است. اما در خصوص این کتاب، ما از آقای امیر معزی که مدیریت علمی این کتاب را برعهده داشته و خود نیز فصلی از این کتاب را تدوین نموده است درخواست مناظره و مباحثه نمودیم که تا کنون پاسخ مثبتی از ایشان دریافت نشده است.

چهارم؛ توجه به دغدغه‌های اجتماعی عصر؛ این مورد در کتاب قرآن مورخان رعایت نشده است.

پنجم؛ استدلال محوری؛ این مورد نیز در کتاب قرآن مورخان رعایت نشده است.

ششم؛ پرهیز از کلی‌گویی؛ این کتاب مملو از کلی‌گویی است؛ به عنوان نمونه ادعای اینکه قرآن ماخوذ از تورات و انجیل بوده و پیامبر(ص) از یهودیان و مسیحیان عصرش درس فراگرفته است ادعای معقولی نیست و لازم است این ادعاهای کلی در قالب مصادیق جزئی تطبیق گردد تا بتوان به تحلیل و نقد آن پرداخت.

هفتم؛ لزوم بیان ضعف و قوت موضوع؛ کتاب قرآن مورخان تماما نقد و اشکال و ایراد است بدون اینکه در آن نکات مثبتی از قرآن یا پیامبر مطرح شده باشد.

هشتم؛ نوآوری؛ نقد دیگری که بر کتاب قرآن مورخان وارد است، عدم نوآوری در آن است؛ زیرا این کتاب حرف نویی بیان نکرده بلکه فقط همه شباهات مستشرقین را گردآوری نموده است.

نهم؛ پرهیز از اتهام‌زنی؛ از نقد های دیگر بر کتاب قرآن مورخان این است که صرف شباهت داستان‌های قرآن با انجیل یا تورات دلیل بر کپی برداری قرآن از آنها نیست مضافا بر اینکه فرقه‌های جدی بین داستانهای مطرح شده در قرآن با کتابهای دیگر وجود دارد.

دهم؛ استفاده از ادبیات تحقیقی؛ آخرین نقدی که در این جلسه بر کتاب تاریخ مورخان وارد شد، عدم استفاده از ادبیات تحقیقی بود. به این شرح که در مقدمه کتاب آمده است که ما می‌خواهیم مستندات و منابع خود را از دشمنان و مخالفین اسلام بگیریم و پرواضح است که این روش ناصواب می‌باشد و با هیچ منطق عقلانی و علمی قابل توجیه نیست؛ شاید به همین دلیل است که می‌گویند ما این کتاب را برای عموم نوشته‌ایم.

دکتر براتی در ادامه نقدهای دهگانه که بر محور بررسی و تطبیق شاخصه‌های نقد علمی بر کتاب قرآن مورخان صورت گرفت سیر تاریخی تدوین چنین کتابهایی را نیز تبیین کردند.

ایشان این کتاب را در سلسله کتابهایی نظیر: هاجریسم، بنیان خشم مسلمانان، خوانش سریانی و آرامی قرآن، برخورد تمدنها و آیات شیطانی سلمان رشدی دانسته و اظهار داشتند که اسلام ستیزی، نفی اصالت قرآن و تشکیک در اعتقادات مسلمانان نسبت به قرآن و پیامبر سیاست اصلی مستشرقین در قرون اخیر بوده که بعد از انقلاب اسلامی شدت گرفته است بخصوص اینکه کتاب قرآن مورخان با مدیریت فردی ایرانی که خود را شیعه و از شاگردان هانری کرین می‌داند تدوین گردیده است.

بطور کلی از منظر دکتر براتی کتاب قرآن مورخان به دلیل عدم رعایت شاخصه های نقد علمی فاقد ارزش علمی بوده و باید آنرا در سلسله کتابهایی دانست که در یک طرح جامع اسلام ستیزی و در قالب الحاد مدرن توسط اروپائیان و بکار گیری چهره های نظیر امیر معزی در حال اجراست.

